

PP Pracownie Konserwacji Zabytków w Szczecinie
Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej

Obiekt: Park dworski
Adres: KARPNO
gm. Ostrowice woj. kościalskie
Temat: Ewidencja ogólna dendrologiczno-techniczna
Autor: inż. Grzegorz Engel
Nr umowy: 121/PDNI/81 Rok 1981

S Z.Graf. III/Do 325-80 2000+5

URZĄD WOJEWÓDZKI
75-950 W KOŚCZALNIE
WYDZIAŁ KULTURY I SZTUKI
Wojewódzki Konserwator Zabytków

Nr inw. 2852

870

Nr inv. 870 dyp

BIBLIOTEKA

Zarząd Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac. - Dęśd.

Muzeum w Warszawie

ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-61-78

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inv. 870

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zielen towarzysząca		Nazwa: KARPNO				
Rodzaj parku/ogrodu: klasztorny, zamkowy, pałacowy, dworski, miejski		Adres: GM. OSTROWIEC				
Czas powstania: KONIEC XIX W		Województwo: KOSZALIŃSKIE				
Forma stylowa: KRAJOBRAZOWY		Użytkownicy: KOMBINAT PGP. W DRAWSKU PO				
Wielkość: 1,20		2-D LEMN. PRACOWN				
K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	db	b. db	
A I. Wartości zabytkowe	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego					
	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą)		+			
	2. Układ dróg		+			
	3. Stopień przetrwania starodrzewia			+		
	4. Układ wodny i pierw. uksz. terenu		+			
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	+				
	II. Wartość układu przestrzennego					
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych		+			
	2. Wartość historyczna układu (dawność)		+			
	3. Wartość obiektów architektury	+				
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju	+				
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+			
	III. Wartości tradycji historycznej (w sensie potencjonalnych walorów turystycznych)					
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+				
	Wartości zabytkowe ogółem 8					
B I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne	Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów			+		
	2. Drzewa o charakterze pomników przyrody			+		
	3. Intensywność zadrzewienia		+			
	4. Stan zdrowotny drzewostanu		+			
	5. Znaczenie ekologiczne			+		
	Wartości przyrodnicze ogółem 8					
Ogólna ocena obiektu 16						

Analizę sporządził: R. Giedy

Data: 22.IV.83

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych — podać na odwrocie karty!

K A R P N O

=====

gm. Ostrowice

woj. koszalińskie

Park dworski

Ewidencja ogólna dendrologiczno-techniczna wykonana
na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
w Koszalinie

PP PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTEKÓW
Oddział Szczecin (9)
PRACOWNIA BOTANICZNA, DENDROLOGICZNA I HISTORYCZNA
ul. Kasprzaka 17, tel. 6-24(62) w. 848
70-040 Szczecin
Zamek Królewski Pomorskich

Autor: inż. Grzegorz Engel
Kier. Prac. mgr Krystyna Kroman
Recenzent MK i Szt.:
mgr Lubomira Madejska

Szczecin, listopad 1981 r.

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTEKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

URZĄD WOJEWÓDZKI
75-950 W KOSZALINIE
WYDZIAŁ KULTURY I SZTUKI
Wojewódzki Konserwator Zabytków

Nr inw. 1852

Nr inw. 870

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1.	Adres: miejscowość (dzielnica, ulica, nr posesji) KARPNO /niem.Gut Karpen/		Gmina Ostrowice	Województwo Koszalin
2.	Nazwa parku: Aktualna:		Dawna:	
3.	Rodzaj parku i stan jego zachowania: dworski - dwór rozebrany, zachowany starodrzew			
4.	Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: koniec XIX w. krajobrazowy			Autor: nieznany
5.	Powierzchnia parku: Ogółem ha ok.1,20	W tym wód w ha przyłoga do Jeziora Karpno	Istniejące budynki: 1. O wartościach zabytkowych -	
6.	Nr i data rejestru parku-ogrodu	6a. Opinia Komisji Konserwat.	2. Inne: w zab.dziedzińca: ohera, b.gosp., stodoła, magazyn	
7.	Użytkownicy obiektu: Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych w Drawsku Pomorskim Zakład Rolny Przytoń, 78-506 Ostrowice			
8.	Istniejące dokumentacje (data i autor):	1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy: zabudowania folwarku na mapie w skali 1:1000 z 1960 r. w zbiorach WBGiTR Drawsko Pom. parku - brak	2. Inwentaryzacja zieleni: brak	
	3. Studium historyczne: K.Kalita-Skwirzyńska-"Katalog XIX w. dworów gm.Ostrowcie", mpis PKZ Szczecin 1980 r.	4. Założenia techniczno-ekonomiczne: brak	5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy: brak	
9.	Przeprowadzone remonty:	Budynków dwór rozebrany w 1978 r.	Parku brak	Metrykę sporządził: inż.Grzegorz Engel Data: 30.XI.1981 r.

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

1. Wolucja układu przestrzennego

Dzieje folwarku Karpno /niem. Gut Karpen/ nie są znane. Na podstawie mapy sztabowej pochodzącej z początku XX wieku i zachowanych budynków inwentarskich oraz starych drzew w parku można przypuszczać, że folwark i park mógł powstać pod koniec XIX wieku.

Został on wyodrębniony z majątku ziemskiego wsi Przytoń /niem. Pritten/ wchodzącego dawniej w skład lenna nowomarchijskiego rodu rycerskiego Bornów.

Zabudowania folwarku powstały w rolniczym terenie urozmaiconym licznymi wzniesieniami, w pobliżu wschodniej odnogi nie dużego jeziora Karpno /niem. Karpen See/. Budynki usytuowano wzdłuż prostokątnego dziedzińca, wydłużonego na osi wschód-zachód. Dwór usytuowany został według często spotykanej na Pomorzu zasady, pomiędzy gospodarzo reprezentacyjnym dziedzińcem, a parkiem.

Dwór od dziedzińca osłonięty był krótkim szpalerem kasztanowym. Od strony południowej i zachodniej do dworu przylegała polana osłonięta od zachodu zwartą smugą buków, a od południa nieregularną smugą dębów i olszy rosnącej na stromym brzegu jeziora. Na polanie, symetrycznie w stosunku do dworu, nasadzono drzewa ozdobne : buki purpurowe, jedlice i drzewa owocowe. Od strony zachodniej do parku przylegał sad otoczony żywopłotem grabowym. W okresie międzywojennym wzdłuż zachodniej granicy sadu nasadzono również buki, grab i pojedynczo modrzewie i świerki.

Park obok funkcji rekreacyjnej jaką spełniał dla mieszkańców dworu, chronił przed wiatrami dwór i zabudowania folwarku.

Po II wojnie światowej folwark upaństwowiono.

2. Dawne plany

Z mapy sztabowej w skali 1 : 25000 pochodzącej z lat 1909-1911 odczytać można przebieg dróg dojazdowych do folwarku, usytuowanie zabudowań, granice ogrodu - parku, zarys linii brzegowej jeziora, rodzaj użytkowania przyległych gruntów /pola, łąki/ oraz ukształtowanie terenu /warstwice, skarpy/.

Mapa znajduje się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu im.A.Mickiewicza w Poznaniu /repr. w załączeniu/.

3. Źródła do dziejów

1. Wł.Seneta - "Dendrologia", PWN Warszawa 1973 r. /nazwy roślin/;
2. K.Kalita - Skwirzyńska - "Katalog XIX wiecznych dworów gm.Ostrowice", mpis PKZ Szczecin 1980 r.
3. Mapa powiatu Drawsko Pomorskie w skali 1 : 25000 z 1967 r.

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJACEGO

1. Układ przestrzenny

Karpno, mała osada o luźnej zabudowie położona nad jeziorem Karpno w urozmaiconym krajobrazie wzniesień morenowych 125 m n.p.m. jest oddalona ok. 1 km na północ od wsi Przytoń i ok. 6 km. / w prostej linii / na zachód od Ostrowic. Osada leży w płn.-zach. części strefy chronionego krajobrazu. " Pojezierze Drawskie".

Osadę tworzą dwa budynki mieszkalne z towarzyszącymi budynkami gospodarczymi, zabudowania folwarku PGR i mały park krajobrazowy.

Droga dojazdowa o nawierzchni brukowanej ze wsi Przytoń dochodzi do dziedzińca, na którym łączy się z drogą polną prowadzącą w kierunku zachodnim na pobliskie pola.

Dziedziniec o wym. 70 x 100 m. zajmuje nieckę terenu otoczoną nieznacznymi wyniesieniami. W jego zabudowie występują budynki gospodarcze murowane pochodzące z przełomu XIX wieku/XX w.: 2 obory, stodoła, magazyn. Budynki są użytkowane. Pośrodku dziedzińca znajduje się gnojownik, a po jego stronie wschodniej zachowały się fundamenty po rozebranym budynku gospodarczym. Dziedziniec od strony wschodniej i północnej osłaniają stare topole.

fot.1

W części zachodniej dziedzińca rośnie szpaler kasztanowy przy którym zachowały się główne schody wejściowe do dworu, rozebranego po 1978 roku.

Od strony zachodniej dziedzińca położony jest mały park krajobrazowy o powierzchni ok. 1,20 ha.

Do fundamentów dworu, od strony zachodniej i południowej przylega polana porośnięta wysoką roślinnością zielną i krzewami.

fot.2

oraz pojedynczymi drzewami owocowymi i parkowymi: buk odm. purpurowa /3 szt./, jedlica / 2 szt./. Polanę osłania starodrzew: od północy - topole, od zachodu - szpaler buków

fot.3

/16 szt./, od południa - smuga dębowa i podrost olszy oraz topole.

Od strony zachodniej do polany przylega sad, osłonięty od północy i zachodu zwartym żywopłotem grabowym. Wzdłuż granicy zachodniej rośnie młody buk /10 szt./, grab /17 szt./ modrzew /8 szt./, świerk /1 szt./ a od południa na stromym skarpie brzegu jeziora dąb / 26 szt./ i podrost olszy.

fot.4

Park nie posiada wewnętrznego układu ścieżek spacerowych. Jest nieużytkowany.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

W parku występują:

a/ drzewa iglaste -

1. Jedlica Douglasa	- <i>Pseudotsuga taxifolia</i> Britt.	2 szt
2. Modrzew europejski	- <i>Larix decidua</i> Mill.	8 szt.
3. Świerk pospolity	- <i>Picea abies</i> Karst.	2 szt.

b/ drzewa liściaste -

1. Buk pospolity	- <i>Fagus silvatica</i> L.	26 szt.
2. Buk pospolity odm.purpurowa	- <i>Fagus silvatica</i>
"Atropinicea"	3 szt.
3. Dąb szypułkowy	- <i>Quercus robur</i> L.	26 szt.
4. Grab pospolity	- <i>Carpinus betulus</i> L.	17 szt.
+ żywopłot
5. Jabłoń	- <i>Malus</i> sp.	
6. Kasztanowiec biały	- <i>Aesculus hippocastanum</i> L.	7 szt.
7. Klon pospolity	- <i>Acer platanoides</i> L.	1 szt.
8. Lipa drobnolistna	- <i>Tilia cordata</i> Mill.	podrost

9. Olsza czarna	- <i>Alnus glutinosa</i> Gaertn.	podrost
10. Topola płożna	- <i>Populus x serotina</i> L.	25 szt.
11. Wierzba biała -	- <i>Salix alba</i> L.	podrost

c/ krzewy -

1. Bez czarny	- <i>Sambucus nigra</i> L.
2. Leszczyna pospolita	- <i>Corylus avellana</i> L.
3. Lilak pospolity	- <i>Syringa vulgaris</i> L.
4. Wierzba wiciowa	- <i>Salix viminalis</i> L.

Charakterystyka zadrzewienia

Rozpoznano 18 gatunków i odmian roślin drzewiastych,
w tym:

drzew iglastych	- 3 gat.
drzew liściastych	- 11 gat. + odmiana
krzewów	- 4 gat.

Naliczono łącznie ok. 120 sztuk drzew o pierśnicy ponad 25 cm.

Drzewa występują w zadrzewieniu dziedzińca /topola, kasztanowiec/, rosną pojedynczo we wnętrzu parku /buki odm. purpurowej, jedlice/, tworzą smugi na obrzeżach /buki, dęby, graby, modrzewie/.

Większą część zadrzewienia określa się w granicach 60-90 lat. Najstarsze są buki rosnące przy zachodnim obrzeżu polany /fot.3/, w dolnej grupie wieku są modrzewie, świerki, graby i buki rosnące wzdłuż zachodniej granicy sadu.

Stan zdrowotny ogólnie ocenia się jako dobry.

Krzewy i podrost zajmują ok. 60% powierzchni parku.

Drzew o cechach pomników przyrody nie ma.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

Obecnie czytelny jest układ parkowo-dworski pochodzący z końca XIX wieku, na który składa się dziedzińiec i mały park krajobrazowy.

W zabudowie dziedzina istnieją budynki gospodarcze /4 szt/ pochodzące z przełomu XIX/XX wieku. Budynki są użytkowane.

W 1978 r. rozebrany został dwór oraz budynek gospodarczy we wschodniej części dziedzina.

Z rozebranego dworu zachowały się główne schody wejściowe /fot.1/ oraz fundamenty.

Park jest w pierwotnych granicach. W jego układzie wnętrza wyróżnić można polanę z drzewami ozdobnymi /fot.2/ przyległą do miejsca po dworze oraz sad.

Istnieje dawne zadrzewienie parku /fot.3/ oraz żywopłot grabowy wokół sadu. Zachowało się również nadbrzeżne zadrzewienie przyległego jeziora /fot.4/.

Obecny sposób użytkowania nie zagraża roślinności drzewiastej.

4. Rola w krajobrazie

a/ zurbanizowanym -

Ośłania przed wiatrami zabudowania folwarku, stanowi dla nich tło kolorystyczne.

b/ naturalnym -

Jest trwałym elementem w rolniczym krajobrazie. Stanowi remizę dla pożytecznego ptactwa.

III. WNIOSKI dotyczące:

=====

1. Granice ochrony konserwatorskiej

w zakresie:

a/ ochrony układu zabytkowego -

Obejmuje dziedziniec, park z sadem i przybrzeżnym zadrzewieniem / przyległego odcinka brzegu jeziora/,

b/,c/ strefa ochrony ekologicznej i zewnętrznych powiązań widokowych -

obejmuje dodatkowo Jezioro Karpno z przybrzeżnym zadrzewieniem oraz teren pastwiska-ląki, sąsiadujący z parkiem od południa.

2. Ewentualna zmiana sposobu użytkowania

- zakres renowacji.

Park częściowo stracił swoją dawną funkcję użytkową po rozebraniu dworu. Zachowała się jego rola ochronna dla istniejącej zabudowy folwarku i osiedla i tej funkcji powinien w dalszym ciągu służyć.

Wskazane jest oczyszczenie terenu z gruzu i śmieci

- bieżące wykaszanie chwastów z polany i sadu
- ochrona istniejącego drzewostanu
- uzupełnienie wypadów drzew nowymi nasadzeniami w szpalerze topolowym po wschodniej i północnej stronie dziedzińca
- wywieszenie skrzynek lęgowych dla ptactwa.

- - -

Zdaniem autora ewidencji park można wpisać do rejestru zabytków z uwagi na zachowany XIX wieczny układ przestrzenny parkowo-dworski /dziedziniec + park z sadem/. W parku rosną buki odm. purpurowej /3 szt./ i jedlice Douglasa /2 szt./. Obiekt leży w strefie ochronionego krajobrazu "Pojezierze Drawskie".

Łęg

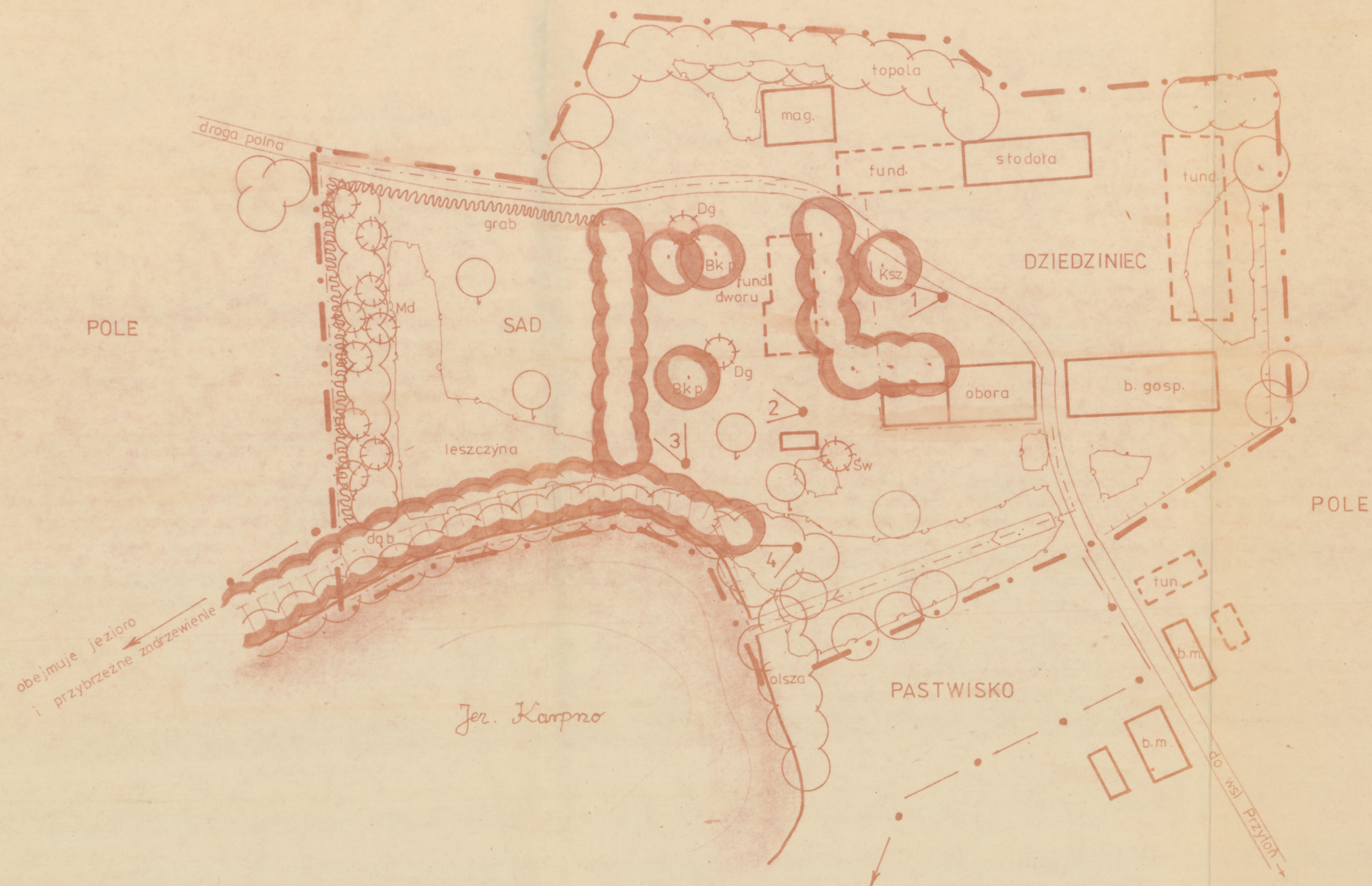
OZNACZENIA:

	granica parku		krzewy
	granica ochrony konserwatorskiej		masyw drzewostanu młodego
	granica ochrony ekologicznej i zewnętrznych powiązań widokowych		masyw starodrzewia
	ogrodzenia		skróty
	drogi		Bkp — buk odm. purpurowej
	skarpy		Dg — jedlica
	stanowisko wyk. zdjęcia		Ksz — kasztanowiec
			Md — modrzew
			Sw — świerk

POLE

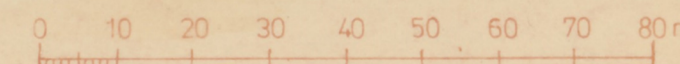
ORIENTACJA 1:25 000

SZKIC SYTUACYJNY PARKU DWORSKIEGO W OSADZIE ROLNICZEJ **KARPNO**

GMINA OSTROWICE

SKALA ~ 1:1 000

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244
Nr inw. 840

Opracował:
inz. GRZEGORZ ENGEL
1981 r.

Karpno, gm.Ostrowice
Reprodukcja mapy z ok.1940 r. /ark.nr 969 Wasterwitz/

Fot. Barbara Sańko
Prawa Autorskie zastrzeżone

1. Karpno, gm. Ostrowice
park dworski
Fundament rozebranego dworu - widok z dziedzińca.
listopad 1980 r. Nr neg. 40506

2. Karpno, gm. Ostrowiec
Park dworski
Starodrzew parku - widok od strony dziedzińca
listopad 1980 r. Nr neg. 40508

3. Karpno, gm. Ostrowice

Park dworski

Wnętrze parku - fragment szpaleru bukowego.

listopad 1980 r.

Nr neg. 40512

4. Karpno, gm. Ostrowice

Park dworski

Widok z wnętrza parku na jezioro Karpno.

listopad 1980 r.

Nr neg. 40509

Nazwa parku - adres P a r k d w e r s k i - K a r p n o, gm. Ostrowice

Autor ewidencji inż Grzegorz Engel -PP PKZ Rok opracowania 1981

Czy ewidencja wykonana jest zgodnie z instrukcją: tak

Czy jest kompletna: kompletna

Analiza historyczna W oparciu o mapę z pocz. XXw., budynki i wiek starych drzew określono czas powstania parku, wyodrębniono wraz z folwarkiem z większego majątku. Scharakteryzowano układ przestrzenny zespołu podworskiego, zwracając uwagę na usytuowanie dworu "między parkiem dziedzińcem a parkiem", roślinność i jej rolę w kompozycji ogrodowej oraz nasadzenia z okresu międzywojennego.

Wykorzystanie źródeł: Podano dostępne i wykorzystane materiały i dołączone reprodukcję mapy w skali 1 : 25000 z lat 1909-1911, wskazując rodzaj informacji, jakie można z mapy odczytać.

Analiza układu przestrzennego Określono charakter osady i jej położenie malownicze nad jeziorem, - w strefie chronionego krajobrazu. W oparciu o wykonany plan omówiono szczegółowo pojedyncze elementy zespołu: drogę dojazdową, dziedzińiec wraz z zabudową, na podstawie istniejących śladów /schody do dworu/ usytuowanie dworu rozebranego po 1978r., oraz kompozycję założenia ogrodowego z jej charakterystycznymi elementami i drzewostanem. Stwierdzono, że układ przestrzenny założenia dworskiego, park pozostał w pierwotnych granicach i zachował charakterystyczne elementy, które wymieniono wraz z istniejącym zadrzewieniem i jego formami. Wskazano budynki istniejące oraz wymieniono budynki rozebrane /m.in. dwór/, z którego zachowały się fundamenty oraz zewnętrzne schody prowadzące do głównego wejścia/.

Inwentaryzacja roślin opracowana zgodnie z obowiązującą nomenklaturą polsko-lacińską zawiera wykaz drzew z podaniem ilości w sztukach i wykaz krzewów. W charakterystyce zadrzewienia podano m.in. ilość występujących gatunków i rodzajów roślinności drzewiastej. Określono w przybliżeniu wiek drzew. Stan zdrowotności oceniono jako dobry. Nie stwierdzono drzew o cechach pomnikowych.

Analiza stopnia zachowania: Stwierdzono, że nadal czytelny jest układ przestrzenny założenia dworskiego, park pozostał w pierwotnych granicach i zachował charakterystyczne elementy, które wymieniono wraz z istniejącym zadrzewieniem i jego formami. Wskazano budynki istniejące oraz wymieniono budynki rozebrane /m.in. dwór/, z którego zachowały się fundamenty oraz zewnętrzne schody prowadzące do głównego wejścia/.

Wnioski autorów ewidencji Określono granice ochrony układu. Granicą ochrony ekologicznej i zewn. powiązań widokowych proponuje się objąć ponadto jezioro Karpno wraz z przybrzeżnym zadrzewieniem i teren łąki sąsiadującej z parkiem od południa. Stwierdzono, że konieczne jest uporządkowanie parku, oczyszczenie z gruzu i śmieci oraz troska o drzewostan.

Nie zaproponowano żadnej funkcji dla parku poza jego rolą ochronną dla w osiedla? Wnioskuje się wpisanie parku do rejestru zabytków.

Dokumentacja fotograficzna: ostra i czytelna, obejmuje fragmenty pozostałe z rozebranego dworu, starodrzew parkowy oraz widok z parku na sąsiadujące z nim od południa jezioro Karpno.

Ocena planu parku Plan parku wykonano w skali 1 : 1000 z podaniem skali liniowej. Dołączono sytuację obiektu w terenie w skali 1 : 25000.

Ogólna ocena ewidencji Ewidencja wykonana wyczerpująco i poprawnie, zgodnie z obowiązującymi wytycznymi.

Konkluzja: ewidencja wykonana jest poprawnie i może być przyjęta:

Ewidencja wymaga poprawek w części: -

Ewidencja nie może być przyjęta z powodu: -

Szczecin, dn. 11. XII. 1981r.

Miejscowość i data

Recenzent/Lubomira Madejska/

----- wojennego.

----- użytkowane są budynki gospodarcze. Park nie jest użytkowany.